LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010 Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS
PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā *2019. gada 16. decembrī*

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Daiga Rezevska un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto personas C (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 157/2019),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Darba likuma 155. panta pirmo daļu, ciktāl tā neparedz bērna bioloģiskās mātes partnerei, kas ir bērna bioloģiskās mātes un jaundzimušā bērna ģimenes locekle, tiesības uz 10 kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu, (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 110. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2019. gada 24. jūlija;

1.2. Satversmes tiesas kolēģijas lēmumā par lietas ierosināšanu, preses relīzēs par lietu, Satversmes tiesas mājas lapā un citviet publiski visa tiesas procesa laikā neatklāt Pieteicējas un viņas ģimenes locekļu vārdus, uzvārdus, personas kodus un informāciju par dzīvesvietu.

2. Darba likuma 155. panta pirmā daļa nosaka: „Bērna tēvam ir tiesības uz 10 kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu. Atvaļinājumu bērna tēvam piešķir tūlīt pēc bērna piedzimšanas, bet ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas."

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;

2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;

3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.^{3} panta prasībām;

4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums izvērtēt Darba likuma normas atbilstību Satversmes 110. pantam ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā var iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.

Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēja un viņas partnere ir attiecībās un vairāk nekā 10 gadus dzīvo kopīgā saimniecībā un tādējādi viņas ir uzskatāmas par ģimeni Satversmes 110. panta pirmā teikuma izpratnē. Šajā

ģimenē pēc abu minēto personu kopīga lēmuma ir piedzimuši divi bērni, kuru bioloģiskā māte ir Pieteikuma iesniedzējas partnere. Pēc otrā bērna piedzimšanas Pieteikuma iesniedzēja esot vēlējusies izmantot Darba likuma 155. panta pirmajā daļā paredzētās tiesības uz 10 kalendārās dienas ilgu atvaļinājumu. Tomēr minētā norma šādas tiesības nosakot vienīgi bērna tēvam, bet ne bērna bioloģiskās mātes partnerei, lai gan konkrētajā situācijā viņa faktiski ir viens no jaundzimušā bērna vecākiem.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka likumdevējs, tostarp pieņemot apstrīdēto normu, nav izveidojis tādu ģimenes sociālās un ekonomiskās aizsardzības sistēmu, kurā būtu iekļautas tādas personas kā Pieteikuma iesniedzēja. Valstī izveidotā sistēma vēsturiski esot paredzēta tikai dažādu dzimumu partneru un viņu bērnu sociālās aizsardzības nodrošināšanai. Tādējādi apstrīdētā norma aizskarot Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 110. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.^{2} pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.^{2} panta otro daļu persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzējai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.^{2} panta ceturtās daļas otrais teikums noteic, ka gadījumā, ja nav iespēju pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, pieteikumu Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai skaitāms no brīža, kad Pieteikuma iesniedzējas un viņas partneres ģimenē piedzimis otrais bērns un Pieteikuma

iesniedzēja vēlējusies izmantot Darba likuma 155. panta pirmajā daļā noteiktās tiesības, proti, no 2019. gada 24. jūlija. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2019. gada 1. novembrī. Tādējādi termiņš pieteikuma iesniegšanai ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.^{2} panta otrās daļas un ceturtās daļas otrā teikuma prasībām.

7. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 110. panta pirmajam teikumam. Tam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Pieteikums atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.^{2} pantā noteiktajām prasībām.

8. Papildus Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesas kolēģijas lēmumā par lietas ierosināšanu, preses relīzēs par lietu, Satversmes tiesas mājas lapā un citviet publiski visa tiesas procesa laikā neatklāt Pieteikuma iesniedzējas un viņas ģimenes locekļu vārdus, uzvārdus, personas kodus un informāciju par dzīvesvietu. Lūgums pamatots ar to, ka konkrētā lieta ir saistīta ar bērnu interesēm un atklāj informāciju par Pieteikuma iesniedzējas un viņas ģimenes locekļu privāto dzīvi. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības lūdz ierobežot noteiktas pieteikumā un tā pielikumos ietvertās informācijas pieejamību par tādu fizisko personu privāto dzīvi, kuras nav ierosināmās lietas dalībnieki.

8.1. Saskaņā ar Satversmes tiesas noteikto kārtību pieteikuma izskatīšanas stadijā lūgumu ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību izlemj Satversmes tiesas kolēģija, kura izskata pieteikumu (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”*).

Satversmes tiesas kolēģija, lemjot par lūgumu ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību, izvērtē, vai šāda lūguma apmierināšana aizsargās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tostarp personas

datu aizsardzību, neaizskars personas tiesības uz taisnīgu tiesu un netraucēs objektīvai tiesas procesa norisei, kā arī nepārkāps sabiedrības tiesības iegūt informāciju par konstitucionālo tiesvedību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”*).

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību nozīmē, ka indivīdam ir tiesības uz savu privāto telpu, tiesības dzīvot pēc sava prāta, iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 16.1. punktu*). Taču tiesības uz taisnīgu tiesu citstarp ietver tiesības uz pušu līdztiesību, iespēju tikt uzklausītam, kā arī tiesas neatkarību un objektivitāti arī Satversmes tiesas procesā (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 4. oktobra rīcības sēdes lēmuma lietās Nr. 2016-14-01, Nr. 2016-15-01, Nr. 2016-16-01, Nr. 2016-17-01, Nr. 2016-18-01 un Nr. 2016-19-01 3.2. punktu*). Savukārt sabiedrības tiesības uz informāciju par konstitucionālo tiesvedību izriet no Satversmes 100. pantā ietvertajām tiesībām uz informāciju un citstarp ļauj personai iegūt informāciju par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-06-01 11.1. punktu*).

8.2. Izvērtējusi pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ietverto informāciju, kolēģija secina, ka no tiem izrietošā informācija par fizisko personu privāto dzīvi, tostarp seksuālo orientāciju un seksuālo dzīvi, ietilpst šo personu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā (*sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1981. gada 22. oktobra sprieduma lietā „Dudgeon v. the United Kingdom”, pieteikums Nr. 7525/76, 41. punktu un 2001. gada 25. septembra sprieduma lietā „P. G. un J. H. v. the United Kindom”, pieteikums Nr. 44787/98, 56. punktu*). Turklāt šāda informācija kopā ar informāciju par attiecīgo personu vārdu, uzvārdu, personas kodu un dzīvesvietu ir uzskatāma par personas datiem Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz

personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk – Regula 2016/679) 4. panta 1. punkta izpratnē. Savukārt šo personas datu iekļaušana kolēģijas lēmumā par lietas ierosināšanu un publicēšana oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" ir uzskatāma par datu apstrādi Regulas 2016/679 4. panta 2. punkta izpratnē.

Atbilstoši Regulas 2016/679 9. panta pirmajai daļai datu par personas seksuālo orientāciju apstrāde ir aizliegta, bet saskaņā ar minētās regulas 9. panta otrās daļas „f" apakšpunktu datu par personas seksuālo orientāciju apstrādes aizliegumu nepiemēro, ja apstrāde ir vajadzīga, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības, vai ikreiz, kad tiesas pilda savus uzdevumus. Tomēr jebkurai personas datu apstrādei jāatbilst, pirmkārt, Regulas 2016/679 5. pantā ietvertajiem principiem uz datu kvalitāti, un, otrkārt, vienam no Regulas 2016/679 6. pantā noteiktajiem kritērijiem datu apstrādes atzīšanai par likumīgu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 4. jūnija lēmuma par jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai lietā Nr. 2018-18-01 10.2. punktu un Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 16. janvāra sprieduma lietā C-496/17 „Deutsche Post", ECLI:EU:C:2019:26, 57. punktu*). Turklāt Regulas 2016/679 ievada 38. apsvērums paredz īpašu aizsardzību bērnu datu apstrādei.

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Regulas 2016/679 6. panta pirmās daļas „c" apakšpunktam Pieteikuma iesniedzējas personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir uz Satversmes tiesu attiecināms juridisks pienākums. Proti, Satversmes tiesas likuma 20. panta devītās daļas 4. punkts noteic: ja pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu, triju dienu laikā pēc tā pieņemšanas publicēšanai oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" nosūta informāciju par lietas ierosināšanu, kurā norāda kolēģiju, kas lietu ierosinājusi, pieteikuma iesniedzēju un lietas nosaukumu. Tomēr atbilstoši Regulas 2016/679 5. panta pirmās daļas „c" apakšpunktam personas datiem jābūt adekvātiem, atbilstīgiem un jāietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkā.

Izvērtējusi Pieteikuma iesniedzējas lūgumu un pieteikumā norādītos un no tam pievienotajiem dokumentiem izrietošos faktiskos apstākļus, kolēģija secina, ka Pieteikuma iesniedzēju identificējošas informācijas iekļaušana kolēģijas lēmumā par lietas ierosināšanu un publicēšana oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" radītu tādu Pieteikuma iesniedzējas, viņas partneres un bērnu pamattiesību ierobežojumu, kas būtu lielāks nekā sabiedrības ieguvums no šādas informācijas publicēšanas.

Identificējot Pieteikuma iesniedzēju kolēģijas lēmumā par lietas ierosināšanu, tiktu atklāta informācija par viņas seksuālo orientāciju, kā arī kļūtu identificējama informācija par Pieteikuma iesniedzējas partneri un bērniem. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai nav nepieciešams apstrādāt datus par Pieteikuma iesniedzējas seksuālo orientāciju. Tādēļ šajā lēmumā Pieteikuma iesniedzēju identificējošā informācija ir anonimizēta un šai informācijai ir nosakāma ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.

Līdz ar to šā lēmuma 1.2. apakšpunktā minētais lūgums ir apmierināms.

8.3. Papildus kolēģija vērš uzmanību uz to, ka ierobežotas pieejamības noteikšana lietas materiāliem ir nošķirama no ierobežotas pieejamības noteikšanas informācijai par tiesas darbu. Likuma „Par tiesu varu" 28.^{3} panta otrā daļa noteic, ka lietas materiāli līdz brīdim, kad spēkā stājies tiesas galīgais nolēmums šajā lietā, ir pieejami tikai tām personām, kurām šādas tiesības paredzētas procesuālajos likumos. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 24. pantam tiesības iepazīties ar vēl neizskatītas lietas materiāliem ir tikai konkrētās lietas dalībniekiem – pieteikuma iesniedzējam un institūcijai vai amatpersonai, kas izdevusi apstrīdēto aktu. Lai ievērotu personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, lietas dalībniekiem, iepazīstoties ar ierobežotās pieejamības informāciju, ir pienākums to izmantot vienīgi nolūkā efektīvi piedalīties Satversmes tiesas procesā.

Savukārt gadījumā, ja lietas materiālos ietvertajai informācijai ir noteikta ierobežota pieejamība, atsevišķi noteikt aizliegumu trešajām personām

ar to iepazīties, tostarp Satversmes tiesas mājas lapā vai preses relīzēs, nav nepieciešams (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 4. oktobra rīcības sēdes lēmuma lietās Nr. 2016-14-01, Nr. 2016-15-01, Nr. 2016-16-01, Nr. 2016-17-01, Nr. 2016-18-01 un Nr. 2016-19-01 6.2. punktu*).

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, kā arī uz Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību", Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt lietu „Par Darba likuma 155. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110. panta pirmajam teikumam" pēc personas C pieteikuma (pieteikums Nr. 157/2019).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz **2020. gada 17. februārim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Noteikt ierobežotu pieejamību, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai, pieteikumā un tā pielikumos ietvertajai informācijai par personas C un viņas ģimenes locekļu vārdu, uzvārdu, personas kodu un dzīvesvietu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja S. Osipova